

II. aastakäik

Nr. 1

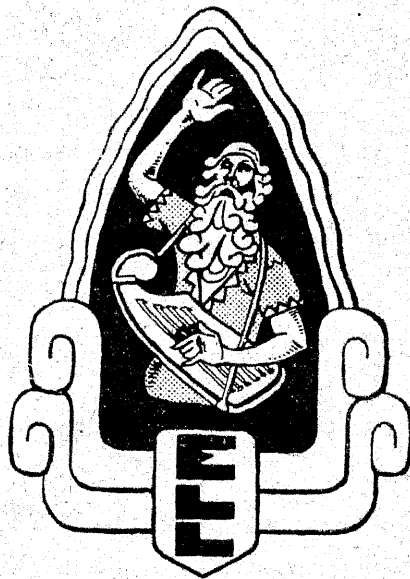
Jaanuar 1925

13097

Eesti Lauljate Liidu

Muusikaleht

Jlmub kord kuus

Tallinn

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Ilmub igal 20. kuupäeval. — Vastutav ja tegev toimetaja: Anton Kasemets. — Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. Toimetuse ja talituse adress: Tallinn, Müürivahe uul. 16, Eesti Lauljate Liit — Ajakiri „Muusikaleht“.

Tellimishind: ühes saatekuludega aastas 500 m., poolaastas 250 m. Üksik number ühes noodilisaga 50 m.

Sisu: Toimetuse poolt. Meie noodikaasandest. Märkused Eesti koorilaulu tekkimisest ja arenemisest. — Anton Kasemets. Mõni sõna modernismist muusikas. — P. Ramul. Beethoveni traagiline elu. (pildiga). — R. Rolani järele —g. Kaks jubilaari (piltidega). — Anton Kasemets. Soome lauljanna Emmy Achte surnud (pildiga) — Armas Maasalo. Kroonika. Teated laulupidudest ja laulupäevadest. Lauljate Liidu teated. Uus muusikakirjandus. Seda ja teist. Oiendus. Pildid: Juhan Aavik, Lauljate Liidu praegune juhatus, L. v. Beethoven, Aleksander Läte, Prof. Jaan Tamm, Emmy Achte.

*Kõigile „Muusikalehe“ lugejatele, kaastöölisele ja sõpradele
soovib*

head uut aastat

„Muusikalehe“ toimetus.

TOIMETUSE POOLT.

Möödas on „Muusikalehel“ üks tegevuse aasta ja käesoleva numbriga alustab ta uut — teist.

Suured olid need nõudmised, mis edasirühkiv muusikaelu talle ette seadis, kõrged need sihid, mille poole tal hulkasid tuli juhtida, kuid — rasked need tingimused, milles ta pidi tegutsema.

Majanduslik kriis ja sellest tingitud vaimline raskemeelsus, mis möödunud aastal meie riigi ja rahva peal ranga survena lasus, ei jäänud ka meie muusikaelu peale mõjuta.

Meie tähtsamad muusikalised ettevõtted, mis pidid meie muusikaelu tuiksoonteks olema, löid majandusliste raskuste all ki-ratséma ja aatelised ettevõtted hulkade passiivsuse ja leiguse tõttu närbuma. Nii likvi-

deeriti Tallinnas „Estoonia“ sümfoonia orkester, mis oli mitmeaastase visa töö järgi arenenud üheks paremaks orkestriks rajariikides. Samuti on Tartu „Vanemuise“ orkestri edasitöötamise võimalused küsitavaks saanud, sest möödunud hooaeg lõppes nii suure defitsiidiga, mille katmine raske. Narva laulupidu, mida suure vaimustusega korraldati, lõppes puudujäägiga, mida veel seni pole suudetud katta. Tallinna, Narva ja mitmed teised suuremad koorid elasid sisemisi kriisid üle, mis nende töö edukuse peale takistavalt mõjusid. Tallinna ja Tartu kõrgemad muusikakoolid kannatasid raske majanduslise kitsikuse all, mis ei lasknud neil niisuguste tagajärgedega töötada, kui see normaalsetes oludes oleks võinud sündida.

Ja loov kunst, — see oli täitsa suikumas: ükski kirjastaja — peale L.L. „Muusikalehe“ — ei sõandanud möödunud aastal ühtki uut muusikapala kirjastada. Jne., jne., jne.

Kuhu meie ka ei vaata, igalt poolt paistab meile vastu majanduslise kriisi raske pitsat. Ja niisugustes tingimustes ning nendest tingitud raskemeelsuse õhkkonnas tuli „Muusikalehel“ möödunud aastal tegutseda. Tuli palavaid päevaküsimusi selgitada ja hädavajalist juhatust anda, — tuli julgustada ja ergutada, õhutada ja vaimustada, et julgus ei kaoks ja vaimustus ei vaibuks.

See oli raske ülesanne, kuid hädatarviline. Seda tunnistab see soe poolehoid, mis muusikaliste ringkondade ja laulusõprade poolt „Muusikalehe“ tööle osaks sai.

Kas toob uus aasta paremaid tingimusi? Kes seda teab! Kuid tulgu, mis tuleb. Endid heidutada lasta meie ei tohi. Uue julguse ja jõuga, ning ergutatuna sellest poolehoiust,

mis möödunud aasta tööle osaks saanud, jätkab „Muusikaleht“ seda tööd ka eelseisval aastal ja tahab kord ülesseatud suurtest sihtidest ning kõrgetest eesmärkidest vankumata kinni pidada ja nende taotlemisele ning teostamisele väsimatult kaasa aidata, vaatamata ettejuhtuvate raskuste peale. Ja kindlas usus, et kõik-teguvõimsad muusikalised ringkonnad seda rasket ja vastutusrikast tööd nii hästi elava kaastööga kui ka rohke lehetellimisega endiselt väsimatult toetavad, julgeb toimetus loota, et ka algava aasta töö suudab tema peale pandud lootusi täita ja meie helikunsti arenemisele, täiendamisele ja rikastumisele kaasa aidata.

Selles usus tervitab toimetus kõiki „Muusikalehe“ seniseid ja uusi kaastöölisi, lugejaid ja sõpru ja soovib kõigile eeltulevaks aastaks raugemata visadust ja püsivust raskeks ja vastutusrikkaks tööks Eesti muusikapõllul!

Meie noodikaasandest.

Eesti koori literatuur on lühikese arenemisaja peale vaatamata õige rikkalik ja mitmekülgne. Esimeste heliloojate-asjaarmastajate katsetega alates on see ligi kuuekümnendaastase arenemisaja jooksul kujunenud tõsiseks omapäraseks kunstiks. Täieliku ülevaate saamine sellest arenemiskäigust on aga väga raske, sest et loodud laulud on trükist ilmunud väga mitmesugusel ajal ja mitmesugustes kogudes, millest paljud juba ammu müügil kadunud. Ilma sarnase ülevaate on aga raske meie kooriloomingust õiget pilti saada ja seda vääriliselt hinnata. Et seda puudust kõrvaldada ja kooridele kui ka laulupäevade korraldajatele Eesti lauluvara kättesaadavaks teha, otsustas Eesti Lauljate Liit sarnast koorilaulude kogu välja anda, mis sisaldaks kõigi heliloojate paremaid laule ja võimaldaks seega täieliku ülevaate saamise Eesti koorilaulu arenemisest selle algusest kuni meie päivini. Selle töö toimetamise ja korraldamise usaldas Lauljate Liidu juhatuse kolmeliikmelise toimkonna hooleks, kuhu kuuluvad meie paremad eri-

teadlased Mart Saar, Cyrillus Kreek ja Anton Kasemets.

Esimene anne sellest suurest koguteosest, nimega „Eesti lauluvara“, sisaldab nimetatud toimkonna valikus 47 segakoori laulu, igalt heliloojalt — vanemast kuni nooremani — 1—5 laulu, ja ilmub „Muusikalehe“ alganud aastakäigu noodilisana, iga numbriga vähemalt 16 lk. Esimene poogen sellest on käesoleva numbriga kaasas. Laulud ilmuvad autorite vanaduse järjekorras ja iga autori laulude ees on tema näopilt ja lühikene elulookirjeldus, mis märksa aitab suurendada kogu ülevaatlikkust.

Kuna kogu toimetajad on laulude valikut piinliku hoolega toimetanud ja sellesse igalt heliloojalt ainult kõige paremad ja iseloomulisemad laulud valinud, siis tohime loota, et see kogu tõesti tõsiseks Eesti lauluvaraks kujuneb ja sarnasena meie koorilaulu edendamisele ja Eesti heliloojate loomingu paremale mõistmisele tuntavalt kaasa aidata suudab.

Märkused Eesti koorilaulu tekkimisest ja arenemisest.

Anton Kasemets.

I.

Eesti rahvas on juba vanal ajal olnud haruldaset suurt lauluarmastaja. Seda tõendab see rikkalik kogu rahvalaule ja -viise, mis vaatamata nende raskete olude peale, milles meie rahval on tulnud aastasadasid elada ja mis rahvalaulu peale hävitavalt mõjunud, on meie päivini alalhoidunud. Neist on veel nii öelda üheteistkümnendal tunnil sarnane suur hulk kokku korjatud, missugust ei leidu ühelgi teisel rahval.

Ka iseloomustab meie esivanemate suurt lauluarmastust väga elavalt järgmine legend: „Kord piiranud eestlased Võnnu linna. Selles asuval vaenlasel olnud juba nälg varaks ja ta otsustanud alla anda. Seal tulnud aga üks linnasolijatest, kes eestlaste lauluarmastust tunnud, mõttele viimast hädaabinõu proovida. Ta roninud linna müürile ning hakanud sääl laulma ja mängima. Ja, ennäe! Eestlased saanud ilusast laulust ja mängust nii liigutatud, et kohe linna piiramisest loobunud. Ja linnasolijad olnudki pääsenud. Nii mõjunud eestlaste peale laul!“

Kõige vanem ajalooline teade meie rahva laulmise kohta kuulub XII. a.-s. algusesse. Nimelt leidub kuulsas Daani ajaloolase Saxo Grammatikuse (sünd. umbes 1140, surnud 1206.) raamatus Historia Danica — Daani ajalugu — 1170. a. kirjutatud osas pikem kirjeldus eestlaste ja daanlaste vahelisest võitlusest Rootsi ranna ligidal Ölandi saarel. Selles kirjelduses leidub teade, et Eesti sõjamehed on öösel sõjalaagris järgmise päeva lahingu vastu valmistades — **laulnud**, sellega vaenlasele näidata tahtes, et nad täiesti muretud ja rõõmsad on. Ja see laul on Daani sõjameeste peale nii mõjunud, et nad oma meeste julgustamiseks ka omale lauliku laagrisse kutsusid. Mis laulud need olid, mis meie sõjamehed võõramaa rannal lahingu eel laulsid, ei nimeta Saxo oma ajaloos mitte. Kuid meie võime arvata, et need olid ergutavad sõjalaulud, või laulud rahva vägimeeste julgusest ja vahvusest, millega taheti julgustada aremaid ja ergutada nooremaid samasugusele vaprusele ja julgusele eelseisvas lahingus.

Kuni ristiusu tulekuni tundis ja tarvitas meie rahvas ainult üht muusika vormi — rahvalaulu. Sellesse vormi valas ta terve oma

hinge, selles avaldas ta kõik omad elamused — rõõmud ja kurbused. — Ja vabalt, ilma tahtusteta veeres see, suust-suhu edasi antuna põlvest-põlve edasi.

Foto Parikas

Juhan Aavik.

Lahkus aastavahetusel „Muusikalehe“ toimetaja kohalt.

Ristiusu tulek meie maale tõi endaga kaasa uue muusika — kirikulaulu, mis sisult, vormilt kui ka iseloomult täitsa lahku läks senni ainuüksi tarvitatud rahvalaulust. Ristiusk asus võitlema rahva seniste usukommete kui paganausu vastu ja laiendas seda võitlust ka muude seniste harjumuste ja omapärasuste, muu seas ka rahvalaulu peale. Kui võrd vaenulikkude vahel asus rahvalauluga katoliku usk ja kui suur mõju oli rahva laulmise peale katoliku kiriku laulul, kui esimesel kunstlau-

lul, millega meie rahval tuli kokku puutuda, selle kohta puuduvad lähemad teated. Küll võib aga arvata, et see mõju kuigi suur ei saanud olla, sest et katoliku kiriku laulust rahvas aktiivselt osa ei võtnud, vaid ainult passiivseks pealtkuulajaks jäi, sest tegelikult lauljaks oli katoliku kirikus koor.

Paljas passiivne pealtkuulamine, peab arvama, ei suutnud aga rahva muusikalise tunde pääle kuigi suurt mõju avaldada, päälegi kus kuulatav laul võõrakeelne — ladinakeelne — oli.

Hoopis suurema ja sügavama muutuse tõi meie rahva lauluelusse XVI. aastasajal meie maale ulatanud Luteruse usk. Kui katoliku kirikus meie rahvas uut, võõrast muusikat ainult kuulis, siis tuli tal Luteruse kirikus uut, võõrast laulu esimest korda laulda. Ja see tähendas juba meie rahva muusikajaloo põhjalikku pööret. Seni ainuvalitse nud Eesti rahvalaulu kõrvale astus siin — Saksa laul, — koraal, — mis nii vormilt kui ka iseloomult diametraalselt lahku läks rahva enese hingest välja kasvanud ja rahva loomule vastavast rahvalaulust.

Nii olid, näiteks, uued lauluviisid vormilt hoopis pikemad ja nende ulatus palju laiem kui rahvalauludel. Ka olid need kas mashöörsed või minöörsed, pooletoonilise juhttooni käiguga kadentsis, kuna rahvaviis oma omapärase tervetoonilise kadentskäiguga ei ühte ega teise neist ei kuulunud. Selle kõrvale olid laulude sõnad ilma ühegi rütmuseta, riimita ja värsimööduta Saksa keelest äärmiselt vi gassesse „maakeelde“ tõlgitud, ilma selle peale rõhku panemata, kas need lauluviisiga kokku sünnivad või mitte. Rahvalaul, millega rahvas oli harjunud, oli aga, teatavasti, alati reeglipäraselt neljajalgse trohailises värsimöödus.

Kõik see tegi uue laulu rahvale raskelt vastuvõetavaks ja ebameeldivaks ja jättis rahva hinge tema vastu külmaks.

Kui veel arvestada sellega, et tol ajal puudusid suuremal osal meie kirikutest orelid, mis uute võõraste viiside selgeksõppimist oleksid kergendanud, ja et igal pool polnud isegi köstreid olemas, vaid koguduse laulu juhtisid õpetajad oma häälega, kelle laulmine ja keeleoskus olid sageli väga nõrgad, siis pole raske seda mõista, miks Eesti rahvas, kes midu oli väga agar laulma, nii visalt edenes esimese kunstlaulu — koraali — laulmises, et seda lammaste mää-

gimiseaga võrreldi, nii kui see kõige vanemast seni leitud eestikeelsest kirjalikust dokumendist — Tallinna Pühavaimu kiriku abiõpetaja Georg Mülleri jutluste käsikirjast — näha. Nimelt pühendab nimetatud Müller, kes 1601.—1608. a. oli Tallinna Pühavaimu kirikus abiõpetajaks, oma 2. sept. 1603. a. peetud jutluse tervelt laulule, kurjustab selles kogudusega väga karmilt viletsa laulu pärast ja tähendab muu seas:

„... Nemad (rahvas) ei tea eht ei mõista ise mitte, mida nemad laulvad, — mõningad laulvad eht mägiwad, kui need rumalad lammad segamini..“

Ja edasi:

„... kuidas teie, rumalad inimesed, teie noorepõlvel olete jantijid uste ees kuulnud laulvat, nõnda laulate teie veel tänapäevki, et ühe waeje inimese kõrwad kurdiks jääwad kuulates, kui teie laulate. Sa tõesti, mina olen end jägedasti pooljurnufts hābenenud, kui seal wabest wõbrad kirjijandad meie kirikus eht kooripeal on olnud, kes teie keelt ja laulu on mõistnud, — tõepoolest, nemad on seisnud ning iseeneje meeles naernud, ning pärast minu filmade wastu pajatanud: teie rahwas laulwad üpris petsi feste ning hullusti..“

Ei aidanud palju ka see, et koolipoisid, kellele olid laulud koolis selgeks õpetatud, rahvast õpetama pandi, — ei aidanud ka karistused ja nuhtlused, nii kui G. Mülleri jutlusest edasi näha, kus ta kogudust hurjutab:

„... Mina olen oma kõrwadega kuulnud, et õnnis hra Balhar *) ning herra Johann **) teid, rumalad lammad, jägedasti ning mõnda korda on nuhelnud, teile ka need sõnad teie suu sisse pannud ning õpetanud, kui teie nende schole poiside ***) hāäle ja sõnade järele pidite laulma. Eht kui jägedasti olen mina ise teid hea ning kurjaga õpetanud, kui teie need laulud pidite õigesti õppima laulma, kuid mis on see

*) Tuntud kroonikakirjutaja Balthasar Russow, (1520.—1602.) — G. Mülleri eelkäija Pühavaimu kiriku õpetaja kohal.

**) M. Lippi arvamise järgi Tallinna superdendi Gelderni poeg Johann Robert von Geldern. Tõenäolisemalt on siin aga jutt Pühavaimu kiriku kooliõpetajast, kes ka köstri kohuseid täitis.

*** Nagu sellest näha, oli juba 1602. a. Tallinna Pühavaimu koguduse juures Eesti kool, kus muu seas ka lauluõpetus nii heal järjel oli, et selle õpilased — „schole poisid“ — kogudusele lauluõpetamise juures ettelauljateks olid.

aitanud? — Ei tõesti midagi head: rumalad olete teie, rumalaks jääte teie ka ning võõra rahva naeruks jääte teie ka...“

Kuid kui arvestada eelpool nimetatud põhjustega, mis uue laulu õppimist rängalt takistasid, siis tunduvad Mülleri kurjustamised ja hurjutused küll ülekohtustena. Kuis võiski tollaegne kogudus, kes rahvalaulus kindla väsimõõduga ja rütmusega harjunud oli, niisugust lauluviisi mitte sugugi kokkukäivat „värssi“ õieti laulda, kui seda, näiteks, oli Mülleri käsikirja järgi laul „Au, kiitus olgu igavest,“ mis nii käis:

„Vrpeines Sumalall vllwel olgut Armo,
 „Nind taenno taema Armo eddeft,
 „Sempraft eth nuiht nind eddeft eit eb enam
 „Mendt kitta moyh vrft wigfa
 „Vr haemeel Sumalall meist on niitth“... jne.

Õige laulmise juures, s. o. silp noodile lauldes, nii kui see koraalides ikka sünnib, oleks hulk laulusõnu üle jäänud. Et sellest hoiduda, tuli igal noodil tarviduse järgi mitut silpi laulda.*) Tolleaegsele kogudusele, kes sarnast rahvalaulule võõrast nootide ja taktide jaotust sugugi ei tunnud, käis see, loomulikult, üle jõu. Et rahvas oma suure mustkaalsuse juures ka võõrale muusikale hoopis vastuvõtlikum oleks olnud, kui laulu sõnad poleks nii ebamuusikalised ja barbaarsed olnud, tõendab see, et juba 1200. a. ümber Eesti lapsi katoliku kiriku kooridesse võeti, kus nad uue muusikaga ruttu kohanesid ja hea eduga laulsid. Samuti ei olnud need „rumalad lambad“ oma rahvalaulude laulmises sugugi nii rumalad. Neid armastas rahvas ja laulis neid seepärast ka endiselt hästi, nii kui seda G. Müller samas jutluses tõendab, öeldes:

... „Kurat äratab palju ning mõnesarnafed (mitmefugused) pordulaulud ilma heitumata üles, et need inimesed need pordulaulud enne ning pigemasti õpivad ning neid parema meelega laulavad kui Sumala sõna“...

G. Mülleri jutluses kirjeldatud viletsasse seisukorda jäi meie kirikulaul mitmeks aastakümneks. XVII. a.-s. esimesel veerandil üle maa käinud viletsused: sõjad, nälg ja katk viisid selle koguni veel tagasi. Nendele raskustele järgnevi „kuldne Rootsi, aeg“ püüdis ka siia parandust tuua. Kohendatud kirikutes hakati ka koguduse laulu hoolsasti aren-

dama. Ja 1633. a. kokkuseatud „Koguduste katsumise eeskirjas“ kästakse külades ettevõetavate koguduse liikmete „katsumiste“ (Visitation) juures muu seas ka lauluviisisid laulda lasta. Kuid suurt parandust ei suutnud need korraldused ikkagi tuua, sest et kõige olulisem takistus — riimita ja viisimõedule mitte vastavad sõnad endiselt püsima jäid. Ka ei toonud seisukorda mingisugust muutust kirikulaulude esikordne trükist ilmumine 1632—1638 a. H. Stahli „Käsi- ja Koduraamatus“, sest ka siin ei olnud see puudus kõrvaldatud. Nii kaebas Tallinna õpetaja Villebrandt († 1657) Stahli laulude puhul: „mitmed laulavad neid riimita ja silbi mõõdu poolest pöduraid laulusid vastase meele.“ Siit sai juhtivamatele kirikutegelastele selgeks, et kui kiriku laulu tahetakse parandada, siis tuleb kõrvaldada aastakümneid püsinud ja ka Stahli poolt korratud viga ja takistus: lauluviisiga mitte sobivad sõnad. Sellepärast hakkasid tollaegsed ärksamad kirikuõpetajad Tallinna Doom-kiriku õp. mag. A. Winkler'iga eesotsas laulusõnu värsi- ja silbimõõdu poolest siluma ja riimidesse seadma. Eeskujuks tarvitasid nad jesuiidi Wilhelm Bucciuse († 1643) poolt 1622 a. Tartu murdes väljaantud Rooma katoliku katekismust, kuhu olid mahutatud mitmed Eestikeelsed laulud korralikkudes riimides ja nootidega. Selle töö tulemusena ilmus trükist 1656 a. Stahli „Käsi- ja Koduraamatu“ teise trüki lisana esimene tallinnakeelne lauluraamat, mis sisaldas 241 laulu ja kus kõik laulud olid riimitud salmides, milles alglaulu rütmusest oli täpselt kinni peetud, nii et igale noodile langes ainult üks silp, nii kui see koraalis loomulik.

Keeleliselt olid ka needki laulud veel küllalt barbaarsed: endine metsik proosa oli ainult sama metsikutesse riimidesse ümber valatud ja see oli kõik, üksikud õnnestunud erandid välja arvatud. Tuntud Luteruse laul: „Üks kindel linn ja varjupaik“ oli, näiteks, G. Salemani poolt nii riimitud:

„Meij' Summal on ük kindel Lind, (sic!)

Me hehl se Uff möip troha:

Se aitab teifeft hebdast mind,

Nind sahtab seft heh oja,

Se wanna Pörgto-Ronn

Mis täis seft Weehaft on,

Suhr Weggi, Rawwalus

On temma walmistus,

Ep ole temma Jarnaft“...

*) Katsutagu laulda!

Mainitud puuduste peale vaatamata oli uus lauluraamat ometi suur samm edasi: laulude laulmine oli hoopis loomulikumaks ja kergemaks muutunud ja sai seepärast palju kiiremini edenema hakata. Omalt poolt õhutasid seda ka tollaegne konsistoorium ja piiskop J. Jhering ja soovitasid raamatu eessõnas uut raamatut õpetajatele ja kogudustele ning manitsesid Saksa majasid, et need ise ehk nende laste õpetajad uusi laulusid teenijatele ette laulaksid, et „talupojad endised laulud, mis nad ära moonutanud, peast unustaksid ja uued selgeks õpiksid.“

Nagu eespool juba nimetatud, puudusid XVII. a.-s. pea kõigis kirikutes oreolid, samuti ka köstrid. See takistas, loomulikult, korralikku laulmist kirikus, sest puudus ju koguduse laulul juht.

Seda puudust püüdsid kiriku juhtivad mehed korduvalt parandada, kuid tolle aja kohta täiesti arusaadavatel põhjustel kaua ilma suurema tagajärjeta. Nii esitas 1650 a. Liivimaa superdent Johann Stalen kindral-kubernerile ja maapäevale muu seas palve, et „igal kirikul olgu oma köster, kes talupoegade ja ka Saksa keelt peab mõistma“, kuid suurt tagajärge sellel palvel ei olnud. 1668 a. kirikukatsumistest selgub, et ainult üksikute kirikute juures on köstrid ametis. Polnud ju tarvilise ettevalmistusega mehi kusagilt saada. Köstri ameti jaoks tuli inimesi ette valmistada ja kasvatada. Esimese sammu sellel alal astus Bengt Gottfried Forselius, kuulsa kirjamehe mag. Johann Forseliuse poeg, kes 1684 a. asutas Tartu lähedale Piiskopi mõisa Eesti seminari, mis varsti Tartu üle kolis. Sija seminari kogus Forselius peagi ligi 200 last, et neid koolmeistriteks ja köstriteks kasvatada. Selleks õpetati neile kaheaastase õppeaja vältel katekismust, piiblit ja kirikulaulude laulmist sel määral, kui see tollaegsele koolmeistrile ja köstrile vajaline oli. Halvasti edasijõudjad õpilased saadeti valda orjusesse tagasi, virgad ja andekad aga said kooli lõpetamise järgi koolmeistriteks ja köstriteks, kandes kogutud teadmisi rahva hulka edasi. Neid teadmisi oli küll vähe, kuid ka see natukene oli ikkagi parem, kui mitte midagi, — omajagu kasu tõi see ometi.

Nii leidub Nõo kiriku arhiivis 1688. a. kohta käiv märkus, et seal „tulnud noored lapsed pühapäeval kirikusse ja laulnud seal laulu-

raamatutest nii hoolsasti, et see ka teisi koguduse liikmeid äratanud.“

Forseliuse poolt eraviisil algatatud tööd jätkasid hea eduga esimesed ametlikud rahvakoolid, n. n. Rootsiaegsed köstri-koolid, mis Liivimaal, 1687. a. ja Eestimaa 1692. a. asutati ja kus lugemise ja katekismuse õpetamise kõrval suurt rõhku kirikulaulude laulmisele pandi. Koolilaste hea lauluoskus sai pea igal pool kogudustele äratajaks ja ergutajaks ja kiriku laulude laulmine hakkas jõudsasti edenema.

1700. a. lahtipuhkenud Põhja sõda ja sellega kaasaskäinud katk hävitasid aga nendest „kuldse Rootsi aja“ ilusatest algatustest kõik, mis suurte raskustega oli suudetud üles ehitada. 1713. a. korraldatud kirikukatsumise protokollides kõneldakse, näiteks, 20 kihelkonna kohta ainult ühest ainukesest koolist, kus kõigest kolm last õppinud.

Nii oli sõda kõik hävitanud. On selge, et kõige muu kõrval ka kirikulaul tundvalt tagurpidi läks, pealegi, kus kirikud purustatud ja kogudused laialipillatud olid. Aeglaselt ja visalt läks nende ahervarte kohendamine, sest rahvas, kes raske orjuse alt veel raske-
masse pärispõlve sattus, jäi selle, kui ka läbielatud sõja hävituste läbi koguni viletsaks ja vaeseks.

Ennenägemata suured raskused ja viletsused sünnitasid aga rahvas suure usutundetõusu, mis eriti suurt hoogu võttis XVIII. a.-s. esimesel poolel meie maale ulatanud ja lühikese keeluoja järgi XIX. a.-s. algul oma haripunktile jõudnud Herrnhuti või Vennaste koguduste pietistilise liikumise näol. See usuline liikumine sai pikaks ajaks meie rahva arenemistee määrajaks ja juhtijaks, võisteldes isegi selles kõikvõimsa kirikuga. Olid ju Vennaste koguduste „vennad“ rahva enese liikmed, kes, rahva hädadega ja soovidega oma naha kulul tuttavad olles, rahva hingele lähedale mõistsid pääseda, kuna kirikhärrad kui „saksad“ ja „härrad“ kunagi rahvale ikka võõrad ja kaugel olid. Vennaste koguduste kõrvalametid: vanemate, ülevaatajate, koorijuhtide jne. ametid olid igale orjale vastaval korral kättesaadavad ja said sellepärast rahva isetegevuse iha ainsaks rahuldusobjektiks. See kõik tõmbas. Rahvas kogus hulgana Vennaste koguduste ümber, püüdes leida sealt troosti ja lohutust oma raskele elule.

(Järgneb.)

Foto Parikas.

Lauljate Liidu praegune juhatus.

Istuvad (vasakult paremale): J. Reinthal, A. Kasemets, J. Linnamägi, ja A. Oinas.
Seisavad: A. Kippert ja J. Mülber.

Mõni sõna modernismist muusikas.

P. Ramul.

Nii kui teisedki kunstid, otsib ka tänapäine muusika uusi vorme ja väljendusabinõusid, mis teravalt lahkuvad n. n. klassikalise muusika omadest. See on n. n. modernismi vool.

Siin peab aga kohe tähendama, et mitte kõik meie aja muusika edustajad ei kuulu modernismi pooldajate hulka. Ka meie ajal on muusikas vool, mis ei ole katkestanud sidemeid kõige sellega, mis on mineviku ajajärkudel loodud. See vool arvestab suurte klassikute poolt loodud põhimõtete ja jätkab neilt saadud muusikalise päranduse arendamist. Need on n. n. neoklassikud (uusklassikud). Ühest küljest hoiavad nad klassikute poolt väljatöötatud normidest kinni,

üks kõik kui julged ka nende muusikalised uuendused muidu on; teisest küljest aga ei jää nemad ka elust maha, vaid tarvitavad teadlikult oma loomingu nii palju uut, kui seda nõuab edasirühkiv elu ja kuis seda nõuab nende individualiteet. Neoklassikute põhilauseks on — teadlik evolutsioon, mis muusika edaspidise arenemise rajab mineviku pärandusele.

Esimeseks neoklassikuks tuleb Brahmsi lugeda, kes peaaegu ainsana klassikutele järgneval ajajärgul tegutsenud heliloojatest jätkas selle arendamist, mis suured klassikud endast järele jätsid. Klassikalise muusika põhimõtetest kinni pidades ei jäänud ta ometi elust maha, vaid mõistis oma

aja elu väga mitmesuguseid meeleolusid õieti edasi anda. Viimase aja suurimateks neoklassikuteks on Max Reger, A. Glasunov ja S. Rahmaninov.

Paljud meie aja heliloojatest ei rahuldu nende põhimõtetega, mis meile andis klassikute ja neile järgnev ajajärk. Nad ei arvesta mineviku päranduse tähtsusega nii kui neoklassikud, vaid loovad ise uusi teooriaid ning rajavad neile oma uue muusika. Need on n. n. modernistid.

Modernistid jagunevad mitmesse erivoolu, — igauks erinimetusega, nagu impressionistid, sümbolistid, individualistid, ultramodernistid, ekspressionistid, futuristid jne. Üldiselt võib aga neid kõiki kolme rühma jagada: impressionistid, individualistid ja futuristid.

Kõik need modernismi voolud ei tekkinud muidugi mitte järsku, vaid kujunesid ja arenesid aegapidi. Modernismi algatajateks võib peajoontes lugeda Chopini, Berliozit ja Lisztit.

Modernismi kolmest eelnimetatud erivoolust on kõige levinenum — impressionism. Muusika — ütlevad impressionistid — on tunnete keel. Tunded iseenesest on aga ebamäärased, kindlusetud ja mööduvad. Sellepärast peab ka muusikal vastav iseloom olema. Impressionistid sarnanevad omast kohast stenografistidele, kes püüavad noodipaberile märkida esimesi lennust püütud kõlalisi muljeid. Impressionistide peasiht on — juhuslike ja mööduvate kunstiliste muljete edasiandmine.

Impressioniste võib kolme erirühma jagada. Esimesse erirühma kuuluks n. n. Chopini impressionismi edustajad. Nemad püüavad mööduvaid kõlalisi meeleolusid edasi anda, seal juures peavad aga kõigist muusika teooria seadustest kinni. Õieti öelda polegi nad modernistid selle sõna kitsas mõistes. Nad on impressionistid ainult sel määral, kui palju nad mööduvaid meeleolusid helide kaudu edasi annavad. Niisuguste impressionistide hulka tuleb kõige pealt Chopin arvata. Ja tõesti, — tema „Prelüüdid“, näiteks, väljendavad just mitmesuguseid mööduvaid meeleolusid.

Edasi oli seda liiki impressionismi eriliseks arendajaks Skrjabin, nimelt oma loomingu esimesel ajajärgul, kus ta oli Chopini tugeva mõju all. Nii kui Chopin, kirjutas ka Skrjabin terve rea prelüüdisid impressionistlikus vaimus, millest eriti tuleb nimetada „Prelüüdisid“ op. 11.

Teise impressionistide erirühma moodustavad n. n. Prantsuse impressionismi edustajad. See tekkis ja tegutseb peaaesjalikult Prantsusmaal. Mööduvaid meeleolusid helide läbi edasiandes nõuavad nad ühes sellega ka täielikku vabanemist kõigist muusika teooria seadustest. Nad ei tunnista kindlaid muusika vormisid, maksvaid harmoonia seadusi, korrapärast rütmi jne., et mööduvate meeleolude loomutruul edasiandmisel ennast nendega mitte siduda.

Süüa erirühma kuuluvad impressionistid püüavad oma vaadete õiglust teaduslikult, füsioloogiliselt põhjendada. Nende õpetuse järgi baseerub nende kunst erkude reaktsioonidel, mis on ümbritsevate mõjundite tulemuseks. Nende vaadete järgi peab muusika mõjuma mitte nii palju esteetiliselt kui just füsioloogiliselt. „Tunnete“ edasiandmise abinõuks on neil peaaesjalikult välised kõlalised efektid. Nende muusika kujuneb just kui isesuguseks helimaaliks, helipildiks. Neid ei huvita ei sisu, ei ka mõni ajalooline või ideeline mõte, vaid ainult helide värvid. Harilikult loobuvad nad ka üldiselt tarvitatavatel heliredelitest ja kirjutavad n. n. tervetoonilise heliredeli alusel, näit.: c, d, e, fis, gis, ais.

Seda liiki impressionismi peaaesjalikult on Prantsusmaal (Debussy ja Ravel) ja Venemaal (Rebikov, Stravinsky). Kuid ka teistes maades leidub selle esitajaid, näit. Poolas (Shimanovsky), Itaalias (Busoni), Ungaris (Bartok), Tshehhias (Suck), Inglismaal (Skott) jne.

Impressionistide kolmandasse erirühma kuuluvad n. n. Saksa impressionismi edustajad. See tekkis ja tegutseb peaaesjalikult Saksamaal.

Üheks 19. a. s. muusika iseloomuliseks nähtuseks on orkestri muusika hoogne harastamine. Juba Weber kasutas laialt orkestri värvirikust vastavate kõlaefektide sünnitamiseks. Selle järele laiendas ja arendas seda Berlioz veel suuremal määral. Ja viimasel ajal on orkestri muusika Richard Straussi läbi seni nägemata värvirikkuseni arenenud. Kuna R. Strauss ja ta järelkäijad dramaatiliste elamuste väljendamiseks just orkestri värvirikust kasutavad, siis on ka seda voolu hakatud impressionismiks nimetama.

Saksa ja Prantsuse impressionismi vahel on suur vahe.

Esiteks: Prantsuse impressionism ei arvesta sisuga, vaid ainult värviga. Saksa

impressionism aga vajab kõige pealt ideelise või filosoofilise sisuga programmi, kuna kõlavärvid on ainult vastavate momentide väljendusabinõuks. Niisugused on, näiteks, R. Straussi sümfoonilised poemid „Surm ja seletus“, „Makbeth“, „Nii kõneles Zaratustra“, jne. Peale selle kirjutavad Prantsuse impressionistid — püüdes mööduvaid meeleolusid edasi anda — lühemaid töid ja suuremalt osalt üksikutele instrumentidele, kuna Saksa impressionistid peavad — vastavalt oma loomingu sügav-ideelisele sisule — suuremaid vormisid tarvitama ja kirjutavad orkestrile.

Lõpuks, — Prantsuse impressionistid kirjutavad oma tööd peaaegselt lüürilises vaimus, kuna Saksa omadel dramaatiline element ülekaalus on. Sügav-dramaatiliste momentide pildistamiseks ei karda nad ka kõige lõikavaid efektisid tarvitada, et aga võimalikult loomutruult väljendada metsikute kirgede mässu, nii kui seda näeme R. Straussi muusikalistes draamadest „Salome“ ja „Elektra“.

R. Straussil on palju järelkäijaid, iseäranis Saksamaal. Tähtsamad neist on Schilling, Nicodé, Kaun jne.

(Järgneb.)

Beethoveni traagiline elu.

R. Rolani järele — g.

Kes ei tunneks maailma suurima helilooja L. v. Beethoveni nime ja tema surematut muusikat. Kuid vähesed teavad, missugustes rasketes kannatustes ja hingepiinades möödus selle suure mehe elu. Alalised kurnavad haigused, korduvad äpardused armastuses, sagedased ainelised raskused ja lõpuks — temale kui muusikamehele kõige kallima varanduse — kõrvakuulmise kaotamine kesk elu ja tegevuse õitseajaga, — see oli Beethoveni elu.

Sellest oleks küllalt, et isegi kõige tugevamat iseloomu murda. Kuid Beethoven ei murdunud, vaid tal jätkus isegi vanaduse lävel, kus kõik elu raskused eriti rängalt ta ümber kogusid, veel sisemist jõudu laulda hümnid rõõmule, — sellele rõõmule, millest ta ise terve eluaja oli asjata unistanud.

See on Beethoveni elu suurim mõistatus, mis teeb tema eluloo kaugelt huvitavamaks, kui seda on sajad teised biograafiad. Selle heroistilise hinge elamustega ja võitlustega elu halastamata karmuste vastu tahame oma lugejaid tuntud Prantsuse kirjaniku R. Rolani huvitava kirjuluse järgi tutvustada.

Toimetus.

Sissejuhatuseks.

Õhk on paks meie ümber. Vana Euroopa vaevleb raskes ja sumbunud õhus. Väiklane materjalism surub elava mõtte maha. Terve maailm lämbub madalas omakasus. — Avame aknad. Laseme värsket õhku sisse. Hingame endasse kangelaste hingeõhku.

Elu on karm. Ta on — lõpmatu võitlus neile, kes ei rahuldu ilma keskpärasusega, on pea alati kasutu, väiklane ja õnnetu võitlus, — võitlus kõrbe vaikusel. Rõhutud vaesusest, karmidest kodustest muredest, rasketest ja mõttetutest askeldustest, kus jõud kulub asjata, lootusetu, ilma ühegi rõõmukiireta, võõrdub suurem osa inimesi üksikest ega leia isegi selles lohutust, et ulatada kätt kaaskannatajatele, kes neid ei tunne ja keda nemad ei tunne. Nad peavad ainult iseenele peale lootma. Ja on silmapilke, kus kõige tugeva-

mad vajuvad kokku koorma all ja hiiuavad abi, hiiuavad sõbra järgi.

Ja et neid avitada, tahan ma nende juure tuua sõpru — kangelasi, kelle suured hinged kannatasid headuse eest.

L. v. Beethoven.

M. Rödichi maali järele.

Ma ei nimeta kangelasteks neid, kes on suured mõttega või jõuga, vaid neid, kes on suured südamega. Nii kui ütles suurim nendest, — see, kelle eluloo meie allpool toome: „Ma ei tea

muud suuruse tunnust kui headust.“ Kus pole suurt iseloomu, seal pole suurt inimest, seal pole ka ei suurt kunstnikku, ei suurt tegelast; seal on ainult madalale massile valmistatud eba-jumalad: aeg purustab need kõik. Peab suur olema, mitte ainult sellena näima.

Nende kangelaste seas anname esikoha tugevale ja puhtale Beethovenile. Omis kannatusis soovis ta ise, et tema eeskuju võiks olla teistele saatusest tagakiusatuile toetuseks: „lohutugu iga õnnetu, leides samasugust õnnetut, kes kõigi takistuste kiuste tegi kõik, mis võimalik, et väljavalitud inimeste hulka tõusta“.

Ja jõudes aastaid kestnud võitluste ja üliinimlikkude jõupingutuste järgi oma kannatuste üle võidule ning täites oma elu ülesande, ütles see Prometheus-võitja oma sõbrale, kes Jumalat appi hüüdis: „O, inimene, aita ennast ise!“

Ammutagem siis vaimustust sellest uhkest sõnast ja jõudu selle inimese usust elusse ja — inimesesse!

Ludvig van Beethoven.

sündis 16. detsembril 1770. a. Bonni linnas Kölni lähedal viletsa maja armetus nurgas. Tema isa oli tenorilaulja, — joodik ja ebaintelligentne inimene. Ema — koka tütar — oli neiuna lihtne teenija, hiljem abielus toapoisiga ja selle surma järgi Beethoveni isaga.

Juba algusest peale ilmutas elu ennast Beethovenile kurva ja karmi võitlusena. Tema isa tahtis pojast teha imelast, et seega tema muusikalisi kalduvusi kasulikult eksploateerida. Selle eesmärgiga sündis isa teda juba nelja aastastelt tundide viisi klavessiini ja viiulit harjutama. Ei puudunud palju, et muusika oleks selle läbi talle jäädavalt vastikuks muutunud. Tuli valjust tarvitada, et teda muusikaõppimisele sundida. Ta noorus tumestati aineliste muredega: noorelt tuli tal endale ülespidamist teenima hakata. Üheistaastaselt mängis ta juba teatri orkestris, kolmeteistaastaselt oli ta juba organistik.

1778. a. kaotas ta oma armastatud ema, kes suri tiiskusse. „Ta oli mulle nii hea, nii armastusvääriline, — minu parim sõber. Oh, kes oli minust õnnelikum, kui ma võisin ema magusat nime nimetada ja tema võis seda kuulda?“ — kirjutas ta ema surma puhul ühele oma sõbrale.

17-aastaselt oli ta oma joodiku isa asemel perekonna peaks ja hoolitses kahe noorema venna kasvatuse eest. Isa paiuk anti tema kätte, et isa ei saaks seda läbilüüa. Need mured mõjusid Beethoveni peale väga raskelt. Ta leidis aga omale hingelist toetust ühes Bonni perekonnas, nimega Breining. Ihus „Lorchen“, — Leonore Breining oli temast kaks aastat noorem. Beethoven õpetas talle muusikat, viimane tutvustas teda jälle luulega. Nad olid noores eas sõbrad ja, võimalik, et nende vahel isegi õrnemad tundmused valitsesid. Leonore abiellus hiljem Dr. Wegeloriga, kes oli parimaks sõbraks Beethovenile. Ja kuni viimase päevani ei katkenud see soe sõprus, mille tunnistuseks on nii Wegeleri ja Leonore kui ka nende „vana truu sõbra“ õrnad kirjad.

Kui kurb ka Beethoveni noorus oli, jäi tal ometi sellest, kui ka kohtadest, kus see möödus, õrn ja melankoolne mälestus eluajaks järele.

1792. a. asus Beethoven Viini elama. Sel ajal puhkes Prantsusmaal revolutsioon ja hakkas üle kogu Euroopa laiali valguma. 1798. a. astus Beethoven Viini jõudnud Prantsuse saadikuga ja kindral Bernardotiga lähedasse läbikäimisesse ja selle läbikäimise tulemusena tärkasid Beethovenis vabariiklised tunded, mis hiljem temas väga tugevaks arenesid.

Sel ajal oli ta väga iseteadlik ja uskus kindlasti oma jõusse. 1796. a. kirjutas ta oma märkuste raamatusse: „Edasi! Kõigi kehaliste puuduste peale vaatamata võidab minu geenius... Kaksikümmendviis aastat! — ma olen just nii vana... Inimene nendes aastates peab näitama, mis temas on.“

Ta näis sel ajal olevat väga uhke ja jämedate, ehomeeldivate maneeridega. Kuid selle jämeda välise kätte all peitus haruldane headus. Kui ta Wegelerile kirjeldab oma edu, siis on tal kõige pealt järgmine asi mõttes: „Näiteks, ma näen sõpra hädas ja minu rahakott ei luba mind temale abiks rutata; mul maksab siis ainult oma töölauda istuda, ja — kohe saan ma oma sõpra muredest vabastada... Kas näed, kui ilus see on.“ Ja veidi eespool kirjutas ta: „minu kunst peab ennast ainult vaeste kasuks pühendama.“

Kuid juba koputas häda tema uksele ja sisse pääsedes ei lahkunud enam kunagi.

1796. ja 1800. aastate vahel algas kõrvahaigus. Kõrvad sumisesid ööd ja päevad ja kuulmine nõrgenes vahetpidamata. Mitme aasta jooksul ei rääkinud ta sellest ühelegi hingele, — isegi mitte oma lähematele sõpradele; hoides inimestest eemale, et need tema haigust ei märkaks, varjas ta seda hirmust saladust endas. Kuid 1801. a. ei suutnud ta enam vaikida ja kirjutas meeleheites sellest kahele sõbrale: Dr. Wegelerile ja pastor Amendele:

„Minu kallis, hea Amende... Kui sagedasti ma soovisin, et sina oleks minu juures! Sest sinu Beethoven on hirmus õnnetu. Tea, et kõige kallim osa minust — minu kuulmine — on väga halvenenud. Juba enne meie lahkumist hakkasin ma haiguse sümptoomi märkama, kuid vaikisin sellest. Aga sest saadik on haigus aina suurenenud... Kui kurvalt pean ma elama, loobudes kõigest, mida ma armastan ja mis mulle kallis, — ja seda nüüsguste halastamisvääriliste ja enesearmastajate inimeste seas!... Kahtlemata püüan ma kõigest sellest üle seista, — kuid aga suudan ma seda?..“

Ja Dr. Wegelerile:

„...Ma elan halastamisväärilist elu. Juba ligi kaks aastat hoian ma igasugusest seltskonnast eemale, sest et ma ei või inimestele ütelda: „ma olen kurt!“ See oleks veel mõeldav, kui ma tegutaksin mõnel muul alal, kuid minu alal on see võimatu seisukord. Mis ütleks minu rohkearvulised vaenlased?!

Teatris pean ma orkestri lähedusesse istuma, et näitlejat kuulda. Kaugemale istudes ei kuule ma hääle ja instrumentide kõrgeid helisid... Tasast kõnelemist kuulen ma vaevalt, — teisest küljest jälle ei suuda ma kannatada, kui kisendatakse... Sagedasti nean ma oma olemasolu... Ma tahan, kui see on võimalik, oma saatusele risti vastu astuda. Kuid on silmapilke, kus ma tunnen enese kõige õnnetuma olevuse olevat... Alandus!

kui kurb troost on see! kuid see on ainsem, mis mulle üle jääb!..."

Beethoveni füüsiliste kannatustega ühinesid veel teistsugused rahutused. Wegeler ütleb, et ta pole Beethovenit kunagi teistsugusena näinud kui äärmises kirguses. Tema armastus oli, nähtavasti, alati äärmiselt puhas. Ei ole midagi ühist kire ja naudingu vahel. Nende mõistete segamine meie ajal tähendab ainult seda, et suurem osa inimesi ei tunne puhast kirge ja et see väga harva ette tuleb. Beethovenil oli midagi puritaanset hinges: igasugune „kahtlane“ ja kõlblusetu jutt ja mõte oli temale vastik. Schindler, kes oli temale lähemaks sõbraks, tõendab, et „ta elas terve oma elu neitsilikus puhtuses ega allunud ühelegi nõrkusele.“ Niisugused inimesed langevad ikka õnnetu armastuse ja pettumuste ohvriks.

Ja niisugune oli ka Beethoven. Alati armus ta, — alati unistas ta õnnest, — ka siis, kui oli ärapõlatud ja kibedatest kannatustest tagakiusatud.

1801. a. oli tema armastuse objektiks Juliette Guicciardi, kellele ta pühendas oma kuulsa „K u u s o n a a d i“ (op. 27). „Ma elan jälle veidi mõnusaamalt — kirjutab ta Wegelerile — ja viibin sa-gedamini inimeste hulgas... Selle muutuse sünnitajaks on üks vaimustavalt ilus neiukenne; tema armastab mind ja — mina teda. Need on esimesed õnnelikud minutid viimasel kahel aastal.“

Kuid need läksid talle kalliks maksma. Esiteks sai selle armastuse läbi tema kehalehe puudus ja kindluseta seisukord, mis teda ei lubanud armastatud olevusega abielluda, eriti valusalt tunduvaks; teiseks oli Juliette kokett, lapsik ja enese-armastaja. Ta valmistas Beethovenile kibedat hingepiina ja abiellus 1803. a. teiseaga.

Niisugused kired hävitavad hinge. On aga hing veel haigusega nõrgestatud, nagu Beethovenil, siis võivad nad selle hoopis hävitada.

See oli ainus moment Beethoveni elus, kus ta peaaegu oleks hääbunud. Ta elas meeletehete kriisi

läbi, mis selgesti väljendub tema poolt sel ajal tehtud testamendis.

See testament on kurbuses piinatud ja vaevatud hinge valukarjatus.

— Beethoven oli täiesti valmis oma elu lõpetama. Sellest hoidis teda tagasi ainult tema kindel kõlblustunne. Selle kohta kirjutab ta ühes oma kirjas: „Õpetage oma lapsi häädusele, — ainult see, aga mitte raha, teeb inimese õnnelikuks. Ma räägin oma kogemuste põhjal. Ainult see toetas mind õnnetuses, — sellele võlgnen ma samasugust tänu kui oma kunstilegi, et ma oma elu enesetapmise-ga ei lõpetanud.“ Ja ühes teises kirjas kirjutab ta Wegelerile: „Kui ma poleks kusagilt lugenud, et inimene ei tohi vabatahtlikult oma elu lõpetada seni kui ta võib veel head teha, siis oleksin ma ammugi juba olnud surnud ja kahtlemata — oma käe läbi.“

Ja oma testamendis kirjutab ta: „Isegi mehi-sust pole mul enam, mis mind toetaks. Oh saatus, anna mulle üksainuski päev puhast õnne. Juba nii kaua on tõsise õnne sügav vastukaja minu kaugel. Millal, oh millal siis, Issand, saan ma seda uuesti tunda?... Iialgi?... Ei, see oleks liiga karm!“

See tundub surmaeelse hoigena. Kuid Beethoven elas veel kakskümmendviis aastat pärast seda. Tema tugev loomus ei võinud murduda.

„Minu füüsiline jõud kasvab ühes intellektuaal-sega rohkem kui kunagi varem... Minu noorus — seda tunnen ma — algab alles. Iga päevaga lähen ma eesmärgile, mida ma küll tunnen aga kirjeldada ei oska... Ei ole rahu vaja! Mul ei ole seda muul ajal kui ainult unes... Kui aga kas või ainult pooleldi sellest haigusest pääseksin, siis... — Ei, seda ei suudaks ma vist üle elada. — Ma tahan saatusel kõrist kinni haarata! Mind täiesti paenutada ei pea tal korda minema. Oh! kui kaunis on elu tuhat korda üle elada!“

(Järgneb.)

Kaks jubilaari.

Aleksander Läte 65-aastase ja prof. Jaan Tamme 50-aastase sünnipäeva puhul.

Anton Kasemets.

Vastalganud aasta 12. jaanuar osutus meie muusikaelus kahekordseks tähtpäevaks: nimetatud päeval pühitses meie vanem helilooja Aleksander Läte oma 65-aastast, ja Tallinna kõrgema muusikakooli direktor prof. Jaan Tamm oma 50-aastast sünnipäeva.

50 ja 65 aastat ei ole iseenesest kuigi pikk aeg. Kuid raskel kunstipõllul töötavate inimeste elus on see küllalt pikk, et meil maksab nende möödunud elu ja tegevuse peale pilku heita.

Meie vanem jubilaar A. Läte sündis 12. jaanuaril 1860. aastal Pikasillal, Viljandimaal, kus ta isa kõrtsipidajaks oli. Lapsepõlveaastad veetis ta Rebastel, kuhu vanemad varsti peale ta sündimist asusid.

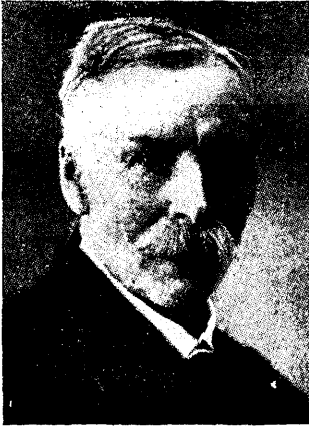
Muusika-armastus ja -anded, mis ta arvatavasti oli pärinud emalt, kes oli Helme koolmeisteri ja muusikaharrastaja Saks'i tütar, avaldusid temas õige noorelt. Esimest äratust ja hoogu said need aga siis, kui ta Rõngu kihelkonnakoolis hakkas käima, kus sealse õpetaja Rossman'i juhatusel sagedasti laulua-mängukoori harjutusi peeti. Nende harjutuste

kuulmine ja suure muusikaarmastaja Rossman'i mõju äratasid noores Lätel palava soovi anduda täielikult muusikale. Tal tuli aga kaua oodata, enne kui ta seda soovi teostada sai. Kuid siht oli leitud ja viisalt hakkas ta selle poole rühkima.

Kihelkonna kooli lõpetades astus ta Valga seminnaari, — tolleaegsesse kõrgemasse kodumaa kooli (peale Tartu ülikooli), kus paljud meie vanemapõlve rahvategelased oma hariduse omandanud. Selle seminnaari direktoriks ja muusikaõpetajaks oli väga tubli kooli- ja muusikamees I. Zimse, rahvuse poolest lätlane, kes kui agar Läti rahvaviiside korjaja ja ümber-töötaja ja suur muusikaarmastaja eriti suurt rõhku oma kasvandikkude muusikalise külje arendamise peale pani. Selle mehe juhatuse alt on suur hulk meie vanemapõlve agaraid koorijuhte-kõstreid-kooli-õpetajaid välja tulnud, teiste seas ka meie esimesed heliloojad Tomson, Kunileid ja Säbelman. Sellelt mehelt sai ka Läte esimest põhjalikumalt juhatust orelimängus ja komponeerimises. Nendest teadmises-

test oli küllalt, et ta võis seminaari lõpetamise järele kõster-kooliõpetaja kohale asuda, kuid Lätet ennast ei rahuldanud need kaugeltki mitte. Ta tahtis kord ülesseatud sihile jõuda ja puhta kunstihallikale täiesti juurde peaseda, ükskõik kui raske see ka oleks. Ja seminaari lõpetamise järele neli aastat Puhjas kihelkonnakooli õpetajaks ja siis Nõos samas ametis ning kõstriks olles ja seal kõrval end muusikas täiendades läks tal alles 1895. a. korda oma ammust soovi teostada ja Dresdeni konservatooriumi astuda, kus ta kaks aastat peasjalikult komponeerimist õppis.

Foto Parikas

Aleksander Läte.

Pühitses 12. jaanuaril oma 65 aastast sünnipäeva.

1897. a. õppimist heade tagajärgedega lõpetades asus ta veel mõneks aastaks Nõosse endisele kohale. Kuid sealsed kitsad tegevuspiirid ei sobinud ta laienevatele teadmistele ja oskustele enam, vaid viimased nõudsid avaramat tegevusvälja. Sellepärast asus ta 1900. a. Tartusse elama, kus ta suure energiaga ja agarusega tööle asus. Kõige pealt asutas ta sealsetest asjaarmastajatest-mängijatest (peasjalikult üliõpilastest) sümfoonia orkestri, millega hulga kontserte andis. Varsti selle järele organiseeris ta ka tubli laulukoori ja kandis sellega peale muu ka mitu oratooriumit ette, esimesena J. Haydeni oratooriumi „Loomise“.

Sarnane suurejooneline töö oli aga väga väsitav ja jõudukurnav, millele Läte nõrk tervis kaua ei suutnud vastu pidada. Ta jäi haigeks ja pidi aktiivsest tegevusest jäädavalt loobuma. Selle asemel sai ta aga oma tähtsamale alale — heliloomisele — seda täielikumalt anduda. Ja siin on ta meie tol ajal vaevalt tärpanud muusikakirjandust tähtsal määral ja kujul rikastanud, luues hulga mitmesuguseid helitöid, peasjalikult aga koorilaule. Kõigis nendes avaldub Läte terve ja tüse talent ja omapärasuse jcon, mis nende loojale meie muusika ajalukku tähtsa koha kindlustavad. Tema loomingust on ilmunud: „Kuus laulu tenori- ja baritoni-soolole“ (1883), „Seitse laulu“ (1890), „Põllumehe laul“ (1900), „Segakoori laulud I. anne“ (1901), „Rändaja ja tähed“ (1902), „Sõjalaulud“ (1902), „Neli soololaulu“ (1904), „Kodusel helid“ (I. trükk 1905, teine trükk 1924), „Meeste-koorid“ (1906), „Kooli pidulaulud“ (1923) ja kantaat „Eestile“ (1924). Peale selle on mitmed tema lauludest mitmesugustes segakogudes ilmunud. Orkest-

rile on Läte mitu teost loonud, millest tuttavamad on „Keelpillide kvartett F-dur“, „Kalevala uvertiür g-moll“ ja t.

* * *

Meie teine jubilaar prof. J. Tamm sündis 12. jaanuaril 1875. aastal Tarvastus, Viljandimaal, renditalu peremehe pojana. Ta isa oli tubli viiulimängija ning agar ja haruldaselt hea häälega tenorilaulja Tarvastu kooris, mille juhatajaks oli kuulus Wühner. (Esimesel laulupeol — 1869. a. Tartus — sai see koor võistluslaulmisel esimese auhinna). Isa muusikaarmastus oli ka lastele pärandunud, kellest eriti kaks, nimelt meie esimene lauljanna Aino Tamm ja praegune jubilaar prof. Jaan Tamm — selle põhjalikult välja arendasid.

Kui väike Jaan veel karjas käis, sai ta oma risti-emalt esimese „muusikariista“ — suure karjapasuna kingituseks. Sellel „instrumendil“ õppis ta varsti meisterlikult mängima, ja sai sellepärast teiste kadedamisobjektiks. Karjapõlve möödumisel tuli tal ka karjapasunast loobuda. Selle asemele astus uus instrument — viiul. Esimesi näpunäiteid selle instrumendi käsitamises sai ta oma isalt ja hiljem Tarvastu kihelkonnakoolis õppides selle õpetajalt Üts'ilt.

Kihelkonnakooli lõpetades astus ta Tartu Treffneri eragümnaasiumi ja jatkas seal kõrval hoolega viiuliõppimist.

1891. a. sõitis ta Peeterburi, et sealses konservatooriumis viiuliõppimist jätkata. Sisseastumiseksamitel osutus aga tema ettevalmistus viiulimängus vanema kursuse jaoks väheseks. Noorema kursuse jaoks oli ta aga liig vana, mispärast ta viiuliklassi, kus harilikult ikka suur võistlus oli, üldse sisse ei peasunud. Et ta aga eksamitel muidu häid muusikalisi andeid ilmutas, ei tahtnud nimetatud conserva-

Jaan Tamm.

Konservatooriumi lõpetamise ajal 1897 a.

tooriumi tolleaegne direktor Johanson teda muusikale täiesti kaduma lasta minna ja soovitas temale viiuli asemel valdhorni (metsasarve) õppima hakata. See ettepanek meeldis noorele Tammele, kui endisele heale karjasarve puhujale. Ta võttis selle omaks ja astuski prof. L. Homiliuse valdhorni klassi, kus kuni 1897. aastani õppis. Nimetatud aastal konservatooriumi täielikku kursust heade tagajärgedega lõpetades (sai auhinnaks hõbe valdhorni) jäeti ta elatanud

Prof. Jaan Tamm.

Pühitses 12. jaanuaril oma 50-aastast sünnipäeva.

prof. Homiliuse abilisena konservatooriumi juure valdhorni õpetajaks. 1899. a., kui prof. Homilius suri, kinnitati ta viimase asemele nimetatud eriala korraliseks õpetajaks ja 1908. a. sama ala korraliseks professoriks. Selle kõrval oli 1910.—1912. konservatooriumi inspektori kohustetäitjaks ja 1912. a. kuni kodumaale tulekuni inspektori vanemaks abiks.

Konservatooriumi töö kõrval mängis ta 23 aastat Peeterburi kuulsat õueorkestris, olles ühtlasi selle solistiks, — ja lühemat aega, enne kodumaale asumist, Maria ooperi orkestris.

1922. aasta kevadel valiti ta Tallinna kõrgema muusikakooli direktoriks, kus kuni senini muusikalise kasvatuse tööd juhib.

Prof. Tammel tuli, nii kui pea kõigil meie muusikameestel, väga rasketel tingimistel ja ainelise puudusega võideldes õppida. Väikest toetust andsid talle küll Miina Hermann, kel juba sel ajal konservatoorium lõpetatud oli, ja õde Aino, kuid sellest ük-sinda ei jatkunud, vaid tal omal tuli õppimise kõrval mitmesuguse kõrvaltööga sellele lisa teenida. Niisuguse kõrvaltööna juhatas ta 1892—1895. a. Peeterburi Eesti kooliseltsi laulukoori ja esines Eesti pidudel valdhorni ja viiuli solistina. Ka pärast konservatooriumi lõpetamist oli ta veel sagedaseks solistiks Peterburi Eești seltside pidudel.

Peeterburi konservatooriumi professorina ja inspektori abilisena oli ta oma vastutuleliku, otsekohe ja õiglase iseloomu pärast kõikidest väga austatud ja lugupeetud, eriti aga tollaegsetest eestisoost õpilastest, kes temas alati sõbraliku ja vastutuleliku nõuandja ja toetaja leidsid.

* * *

Soovime omalt poolt mõlemile jubilaaridele nende elu tähtpäeva puhul südamest õnne ja raugemata jõudu veel kaua, kaua meie ohakalisel muusikapõl-lul töötamiseks.

Soome lauljanna Emmy Achte surnud.

Armas Maasalo.

Möödunud aasta viiendal detsembril peeti Helsingi vanas kirikus tundmusrikast leinaaktust. Haa rahusse saadeti tol päeval meie suure kunstniku Emmy Achte ilmalikud jäänused. Teade ta äraminekust on äratanud leinatunde laialdastes ringkondades üle maa.

Emmy Achte oli küllasepp Strömer'i tütar. Ta sündis Oulu linnas 14. novembril 1850 a. Alg- ja keskkhariduse omandas ta Helsingi Rootsi tütarlaste gümnaasiumis ning lauluõpetust sai prl. E. Mechelilt. Pärast, see oli 1869. aastal, sõitis ta Pariisi, kus ennast konservatooriumis ja J. Masset'i juhatusel eriti laulmises täiendas. Hiljem täiendas ta en-nast oma erialas Rootsis ja Saksamaal, kus ta õpetajateks olid Lampertin ja Eugen Hildach.

Kui 1873. aastal Soome teatri juure ooperiosakond asutati, astus noor lauljanna selle osakonna teenistusse. Juba algusest peale sai ta selle kandvamaks naisjõuks. Vastandina tollaegsetele lüüri-listele koloratuurtähtedele — Ida Basillier'le ja Alma Fohström'ile — oli Emmy Strömer-Achte ooperi hii-gavaim dramaatiline täht, kelle suurejoone-line ja võimas esinemisviis võitis kõikide poolehoiu.

Elavana ja kustumatuna on vanema põlve meeles tema haruldast looduseandi väljendav dramaatiline esinemine, milles laul ja näitlemine moodustasid kauni terviku. Suuresti austatud lauljanna mitmetest võrratult esitatud osadest on tähtsamad Lucia, Leonora ja Azucena ooperis „Trubaduur“, Norma ja Zerling ooperis „Fra Diavolo“, Donna Anna ja Donna Elvira ooperis „Don Juan“ ning Panima, Agathe ja Valentine ooperis „Hugenotid“.

Emmy Achte esinemisel viimasena mainitud osas 1877. a. oli etendust vaatamas ka — siis juba ligi kaheksakümmend aastat vana — meie kuulus mõtte-teadlane J. V. Snellman, kes oli suur muusika sõber. Mida ta tol ajal Soome teatrist arvas ja mida tundis pr. Achtet kuulates, seda avaldas ta oma väga suurt tähelepanu äratanud kirjutuses, mis vähe hiljem „Morgenbladet'is“ avaldati. Vaevalt on keegi Soome kunstnik kunagi saanud suurema au-avalduse osaliseks, kui seda on see suure riigimehe arvustus hiljuti surmale suikunud suurepärase lava-kunstniku esinemise kohta. Laename sellest siia mõned read:

„Loodus andis temale (Emmy Achtele) suured anded. Ta sai üleva näoilme, kauni vaate, uhke, painduva keha. Kuid ta välised looduse kingid tulevad alles siis õieti mõjule, kui need ühinevad kõrgelt anderikka hinge elamustega. Siis on ta mõnedel hetketel otse hurmavalt ilus. See on niisugustel kordadel ta suurepärase intelligentsi ja inspiratsiooniu, mis

Emmy Achte

1874. a., kui ta Soome ooperisse astus.

hülgab läbi vormi — vormi, mis järeleandlikult paendub ta hinge peegliks. See, kes kord on näinud teda „Hugenottide“ selles vaatuses, kus ta põlvili võtab vastu Marceli õnnistuse, ei unusta kunagi seda ideaalselt ilusat pilti. Tihti kuuleme tema esinemistel eri osades ütelnud: „Nii ilus pole ta varem kunagi olnud!“ See kinnitab jällegi seda, et ta väline ilu tuleb sisemisest ilust, asjaolu, mis oma kord jälle kinnitab ta hinge suurt anderikkust...”

Ja edasi: „Meil pole siin vaja uuesti korrata seda, mis tihti on kinnitatud, nimelt et ooperile on lähtis primadonna ja sopraano, kes suudab võluda ja äratada. Soome ooper hinnaku siis seda haruldast õnne, et tema on juba algusest peale omanud nii suurepärase lavajõu... — Võib olla, oleks ta võõral laval saanud kaugemale, oleks võitnud enesele suuremaid väliseid kasusid. Asjaolu, et ta siiski nii ustavalt on lasknud halva soomekeele kõlada oma huultelt, võiks ehk tunduda ohvriks isamaale. Kuid kindel aga on, et ümbritsetud soomlaste vastuarmastusest kasvas, arenes ta selleks, mis ta meile on. Ja seda ei ole vähe! Võõral maal oleks ta, võib olla, hiilganud rohkem, nagu nii mõni teinegi, — hiilganud — ja hiljem unustatud. Siin aga elab ta nimi Soome kunsti ajaloo lehtedel igavesti...”

Prl. Emmy Strömer abiellus 1875. a. eeltähendatud teatri ooperiosakonna laulja ja muusikajuhi L. N. Achte'ga.

Majanduslikult kiratsetes ei suutnud Soome ooper peale 1879. aasta enam järjekindlalt tegutseda. Ooperietenduste korraldamine jäi nüüd täiesti üksikutest asjaarmastajatest rippuvaks. Niisuguseid etendusi korraldas peale 1880. a. ka pr. Achte ning hiljem lavastas ta tihti mitugi ooperit.

Peale nende aastate suundus Emmy Achte peategevus — tema suur elutöö — päris teisele alale — lauluõpetaja nõudlikule ja palju jõudu ja püsivust vajavale elukutsel.

Tema laiaulatuseline ja viljakas tegevus lauluõpetajana ei piirunud ainult üksikute isikute õpetamisega, ehk küll ta sellelgi alal saavutas niisuguseid hiilgavaid tagajärgi, nagu näiteks ta oma tütre Aino Achte ja Irma Tervani — mõlemate Soome kuulsamate lauljate — koolitamine. Ei, ta tegevus arenes tervet maad õnnistavaks sellega, et ta rohkem kui nelikümmend aastat tulise armastuse ja andumusega juhatas, esiteks ühes oma mehega ja hiljem üksinda, Helsingi köstrite ja organistide kooli, — kooli, milles sajad Soome köstrid ja organistid on oma muusikalise hariduse omandanud.

Emmy Achte rikas ja mitmekülgne elu on jätnud mõjuvad jäljed Soome kunstiajalosse.

Kroonika.

Narva meestelaulu seltsi meeskori uueks juhatajaks helikunstnik A. Helder kutsutud.

Narva meestelaulu seltsi meeskoor, mis seni Jüri Välbe juhatusel töötas, hakkas pärast möödunud laulupidu kiratsema ja väljasuremise tundemärke avaldama. Nüüd on seltsi juhatus koori elustamisele asunud ja lahkunud J. Välbe asemele uueks koorijuhiks helikunstnik A. Helderi kutsunud, kes läinud aastal Narva asus ja siin oma asutatud sümfonia orkestriga hea eduga töötanud.

Soovime uuele koorijuhile eelseisvaks vastutusrikkaks tööks palju jõudu ja loodame, et Narva meestekoor noore, energilise juhi juhatusel tubliks muusikaliseks teguriks välja areneb.

Haridusministeeriumilt toetust muusikariistade mu-retsemiseks

said haridusnõukogu otsusel „Ugala“ noorsepad 15 tuhande marga suuruses summas.

Haridusministeeriumi toetus Tartu Kõrgemale Muusikakoolile.

Möödunud aasta detsembris ärapeetud koosolekul otsustas haridusministeerium Tartu Kõrgemale Muusikakoolile 80.000 marka toetust anda.

Vaimulikkude koorilaulude kogu „Kirikukoor“ väljaandmisel.

Organistide ja köstrite muusikakomisjon on otsustanud vaimulikkude laulude kogu üldise nime-tusega „Kirikukoor“ välja anda. Esimene anne ollagi juba ilmunud, kuid meil pole võimalust olnud seda näha. Teine anne, mis lähemal ajal ilmuda, sisaldada kannatamisaja ja ülestõusmise pühade laule ja kolmas anne — surma ja matuse laule.

Kogu on mõeldud kirikukooridele tarvitamiseks.

Sipa haridusseltsi laulukoori tegevusest.

1924. a. jaanuarikuul asutati Sippa haridusselts ja viimase juures kutsuti ellu ka laulukoor. Alguses tuli uuel kooril üsna sagedasti harjutusi pidada, sest et enamus lauljast põlnud varem kooris laulnud. Kuna aga lauljad harjutustest korralikult osa võtsid, isegi tuisi ja tormi peale vaatamata, edenes asi üsna jõudsasti. Esimest korda esines koor Vabariigi aastapäeval, 24. veebruaril. Hiljem lahkus mõnesugustel põhjustel osa kooriliigetest koorist ning koori ähvardas lagunemine. Aja jooksul tuli aga uusi lauljaid juure ning töö edenes endiselt.

Sügisel takistas koori tegevust ruumide puudus. Hiljem saime aga vallavalitsuselt loa koolimajas harjutusi pidada, kus seni koos käime. Koor koosneb 20 lauljast ja juhatajaks on prl. Hilda Marland.

Teated laulupidudest ja laulupäevadest.**Läänemaa III. laulupeo noodid,**

mis Lauljate Liidu korraldusel Tallinnas trükitakse, saavad lähemal ajal valmis ja saadetakse siis kohe laulupeole ülesannud kooridele kätte.

Noodid trükitakse uue noodikirjaga ja heale pabe-rile ja tulevad väga nägusad.

Läänemaa laulupeo eeskavas,

mille avaldasime Muusikalehes nr. 11 — 1924, on väike muudatus ette võetud. Nimelt tuleb Miina Hermannil „Meestelaulu“ asemel sama autori „Enne ja nüüd“ laulupeol laulmisele, mille peale asjaomaste kooride tähelepanu juhime.

Võru-Valk-Petseri maakonna laulupeo noodid,

mis Lauljate Liidu korraldusel Tallinnas trükiti, on juba valmis ja saadetakse laulupeole ülesannud kooridele kätte.

Türi muusikapäev,

mis Türi muusikaseltsi korraldusel eeloleval suvel, 28. juunil, toime pannakse, töötab õige laiaulatus-liseks kujuneda. Senijani on ülesannud 16 segakoori 550 lauljaga ja 6 pasunakoori 85 mängijaga.

Laulukooride instrueerimiseks ja üldeelharju-tuste korraldamiseks on palutud Paide keskkoo-lide muusikaõpetaja Joosep Saar, kes läinud aastal Järva maakonna laulupeol ühendatud kooride juhatajaks oli.

Laulupäev Kanepis.

Kanepi Lauu ja Mängu Selts on üks vanematest lauluseltsidest Võrumaal ja ka üldse Eestis. Tema sünniaeg kuulub Eesti ärkamisaega, esimese laulupeo päivisse ja ta varem elukäik on tihedalt seotud selle õhkkonnaga ja nende piüetega, mis noil ajal valitsesid.

Eeltuleval kevadel saab 40 aastat sellest, kui Selts omal praegusel kujul tegutsema hakkas. Sel puhul kavatakse Selts möödunud aegade mälestuseks Kanepis laiemaulatuslist laulupäeva korraldada. Laulupäevast osa võtma palub Selts kõiki koore, eriti aga ümbruskonna ja Võrumaa koore. Lauu-päev peetakse juuni kuul.

Laulupäeva kavas on:

Segakoorid: 1) Tervitus — J. Aavik; 2) Kena kevade — M. Saar; 3) Ärka üles — K. Pütsep; 4) Laul rõõmul — A. Läte; 5) Mu kallis isamaa — J. Ranto; 6) Kevad on — E. Mesiäinen; 7) Koit — M. Lüdig.

Meeskoorid: 8) Eestimaale — F. Säbelman; 9) Poega kiigutades — M. Vegelius; 10) Kodumaa laul — K. Türrpu.

Peale nende on ette nähtud laulud üksikute koo-ride poolt. Et laulude õppimine kooridele mitte raskeks ei läheks, siis on laulupäeva korraldava toim-kond püüdnud kavasse võtta peajasjalikult neidsamu laule, mis tänavuse Võrumaa laulupeo kavasse on võetud. Laulupäeva noodid ilmuvad lähemal ajal ja neid võivad laulupäevast osavõtjad koorid Kanepi Lauu ja Mängu Seltsilt saada. Noodid antakse lau-lupäevast osavõtjatele hinnata.

Kanepi Lauu ja Mängu Selts palub laulupäevast arvotta soovijaid end varakult üles anda lauljate arvu ära tähendades.

Pärnumaa ühendatud pasunakooride kontsert.

Eeltuleval suvel kavatakse Pärnus Pärnumaa ühendatud pasunakooride kontserti toime panna. Eeltööd on juba käimas ja kooride ülesandmine ala-nud. Uue aastani oli üles antud 11 koori 158 mängi-jaga.

Narva laulupeo toimkond

korraldas möödunud aasta laulupeo puudujäägi kat-teks enne jõulupühi suurema peo, mis ligi 25.000 marka puhast ülejääki andis.

Lauljate Liidu teated.**„Muusikalehe“ toimetaja vahetus.**

„Muusikalehe“ senine vastutav ja tegev toimetaja Juhan Aavik lahkus aastavahetusel toimetaja kohalt. Lahkumise põhjuseks oli asjaolu, et hra Aavikul, kes alaliselt Tartus elab ja tööga väga koormatud, väga raske oli Tallinnas ilmuva lehe toimetustööd juhtida.

Uueks toimetajaks on helikunstnik A. Kasemets kutsutud, kes seni ka Lauljate Liidu muusika toim-konna tööd on juhitanud.

Lauljate Liidu noodiväljaanded

trükitakse käesolevast aastast peale uue noodi-kirjaga, mis trükkikoja poolt selleks L. L. muu-sikatoimkonna valiku järgi väljamaalt telliti. Uus noodikirj on sarnane viimase ülemaalise laulupeo nootide kirjale, mis teatavasti, väljamaal trükitud, on selge ja hästi loetav ja võimaldab seega välja-annete korralikkuse, nägususe ja puhtuse peale suurt rõhku panna.

Koorijuhtide päev edasi liikatud.

Lauljate Liit kavatakse uue aasta esimesel nädalal Tallinnas ülemaalist koorijuhtide päeva korraldada, kus pidid arutusele tulema kõik need palavad küsi-mused, mis meie koorilaulu paremale järjele töst-miseks tähtsad. Ühtlasi taheti osa aega ära kasu-tada selleks, et kokkutulevatele koorijuhtidele koo-rijuhatamise peensuste kohta näpunäiteid ja juhatus-t anda.

Referentideks olid palutud kõik meie paremad koorijuhid, kes ka lahkesti olid nõus seda oma peale võtma. Samuti olid kõik Tallinna paremad koorid nõus referentide sõnaliselt seletusi vastavate näitlik-kude ettekannetega illustreerima ning ühisest lõpu-kontserdist osa võtma.

Seal tuli aega ootamata takistus.

Viimasel silmapilgul enne kutsete laialisaatmist jäi hra K. Türrpu haigeks ja loobus sellepärast kaas-

tööst. Samal ajal tuli ka Tartust hra J. Aavik'ult teade, et ta tervislistel põhjustel tööst osa võtta ei saa. Ja kuna hra A. Topman juba varem oli kaastööst lahti öelnud, Liidu juhatusel aga võimatu oli nii lühikese ajaga uusi referente leida, siis ei jäänud muud teed üle, kui kavatsetav koorijuhtide päev tuli edasi lükata. Kui jälle ootamata takistused segama ei tule, peetakse koorijuhtide nädal koolitöö lihavõtte vaheajal laiendatud kavaga.

Lauljate Liidu noodikogusse

on peale varem nimetatud kirjastajate veel järgmised kirjastajad oma kirjastusel ilmunud noote annetanud:

1. Kirjastus-a.-s. „Varrak“ 3 noodüksust,
2. Tallinna Meestelaulu selts 4 noodüksust,
3. K.-ü. „Rahvaülikool“ 10 noodüksust,
4. G. Pihlakas'e kirjastus 3 noodüksust,
5. V. Tammani kirjastus 1 noodüksust ja
6. E. Mesiäinen 1 raamatu.

Kõigile annetajatele avaldab Lauljate Liidu juhatus südamlikku tänu.

Uued Lauljate Liidu liikmed.

Viimase kuu jooksul on uuteks Lauljate Liidu liikmeteks vastu võetud:

- 1) Avinurme Vadi laulu- ja muusikaselts,
- 2) Põltsamaa laulu- ja muusikaselts „Leelo“,
- 3) Sipa haridusseltsi laulukoor ja
- 4) Hageri haridusseltsi laulukoor.

Laulu- ja muusikakursused Räpinas.

Räpina haridusseltsi ettevõttel korraldatakse Räpina ühisgümnaasiumi ruumides 7.—25. skp. laulu- ja muusikakursused, kus muusika teoorias, hääleseadmisel ja koorijuhutamisel juhatusel antakse ja eeltuleva Võru-Valk-Petseri ühise laulupeo laulud harjutusele võetakse. Rohke osavõtt soovitatav.

Uus muusikakirjandus.

Läinud aastal kirjanduse turul valitsenud kriis ei jäänud mõjuta ka muusikakirjanduse peale. Aasta jooksul ei ilmunud pea ühtegi uut raamatut. Alles aasta lõpp tõi siia kolme raamatu näol värskest, ja neistki on kaks autorite eneste poolt kirjastatud.

Ilmunud raamatud on

1) „Eesti laul“, — kogu üldiselt lauldavaid laule, seatud kahele häälele. Kogunud ja seadnud Voldemar Tamman ja Johan Aavik. V. Tammani kirjastus Tartus. Hind müügil 200 mk.

Kogu on mõeldud igasugustel seltskonna kogumistel ja koosviibimistel tarvitamiseks ja sisaldab vastavas valikus ja seades 39 Eesti rahvaviisi, 94 viisi

Eesti heliloojate kronoloogilises järjekorras ja autorite piltidega ning lühikeste elulooliste andmetega varustatult, siis veel 37 viisi teistelt rahvastelt ja lõpus 7 üliõpilaste laulu.

Ülevaatliku koguna on see ka koolis tarvitamiseks õige kohane.

2) Anton Kasemets, Muusika algõpetus, 249 noodinäitega tekstis. Kolmas trükk. K./ü. „Rahvaülikooli“ kirjastus. Hind 150 mk.

See on hästi selges ja arusaadavas keeles kokku seatud raamat, mida lühikese ajaga kaks rohkearvulist trükki ära müüdnud. Juba see asjalugu üksi räägib raamatu headuse kohta selget keelt.

3) Evert Mesiäinen, Laulmine algkoolis. Meetoodika I. Autori kirjastus Rakveres. Hind 150 mk.

Raamatus antakse kooli lauluõpetamise kohta meetoodilist juhatus peajasalikult Soome tuntud lauluõpetaja A. Törnudd'i põhimõtetele. Ainukese selle sarnasena on ta igale kooli lauluõpetajale tarvitiseks käsiraamatuks.

Seda ja teist.

Viimase ülemaalse laulupeo kuulajatekogu revolutsiooniliste tööliste ja talupoegade osas.

Nõukogude Vene kuukirja „Punaarmeelase“ möödunud aasta 61-ses numbris 21-sel lhk. leidub teiste rahvamassisid kujutavate piltide seas meie VIII. ülemaalse laulupeo kuulajatekogu ülesvõte. Piltide all on ühine allkiri, mis üllataval viisil järgmiselt kõlab: „Mitmesuguste maade tööliste ja talupoegade hulgas rongikäikudel ja koosolekutel, kes Vene eeskujul kapitalistliku ilmakorra kukutamist ja nõukogude vabariigi asutamist nõuavad“.

Pildil on lavapoolne osa ära lõigatud, sest muidu oleks „revolutsiooniliste tööliste ja talupoegade“ hulka ka kõik meie laulupeo auvõõrad — Eesti valitsuse liikmed, väljamaa riikide diplomaatilised esitajad, kõrgemad sõjaväelased, väljamaa ajakirjanikud, riigikogu liikmed, tuntud seltskonnategelased jne. — jäänud.

Kas võisid need kümned tuhanded kodanikud, kes 1923. a. suvel meie rahvuslikule suurpeole tulid, unesgi aimata, et meie suur naaber neid selle eest poolteist aastat hiljem kapitalistliku ilmakorra kukutajateks ja nõukogude vabariigi asutajateks „ülen-dab“?

Õiendus. „Muusikalehe“ viimases läinud aasta noodilisas avaldatud laulude nimestikus on 23-da lauluna eksikombel K. A. Hermann'i „Isamaa mälestus“ nimetatud, kuna lisades tegelikult ainult 22 laulu on. Halba eksitust, mis trükikoja pühadeelse kiire töö tõttu läbi läinud, palume lahkesti vabandada.

„Muusikalehe“ 1. aastakäiku on veel vähesel arvul saada. Kaasandeks 22 segakoori laulu.

Galitus.

„Muusikalehe“ endiseid tellijaid palutakse tellimise uuendamiseks rutata, et lehe saatmisele vahet ei tuleks.

Galitus.

„Muusikalehe“ järgmises numbris hakkab ilmuma ülevaade Eesti muusika ajaloost.

Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. — Vastutav toimetaja: Anton Kasemets.

A.-S. „UHISELU“ trükk, Tallinnas — Pikk uul. 42.

Eesti Lauljate Liidu MUUSIKALEHT

algab 1925. aastaga oma teist aastakäiku.

Toimetus püüab uuel tegevusaastal, arvesse võttes läinud aastal selgunud vajadusi, Eesti muusikaelu kõigekülgselt valgustada ja selle edukale arenemisele hoogu anda. Eriti suurt tähelepanu tahab toimetus pöörda koorilaulu käsitavate küsimuste valgustamisele.

1925. aastal ilmub MUUSIKALEHT endiselt **kord kuus**, iga kuu 20. päeval, kus juures **igal numbril vähemalt 16-leheküljeline noodilisa kaasas on**. Seega saavad tellijad 1925. a. endise 6 vihu asemel **12 vihku**, kokku vähemalt **192 lhk. segakoori laule** lisana kaasas.

Et laulukooridele kättesaadavaks teha meie heliloojate paremaid laule ja seega **kergendada kontsertide** kui ka kohaliste **laulupäevade eeskavade kokkusaadmist**, otsustas Eesti Lauljate Liidu juhatus MUUSIKALEHE noodilisana annete viisi välja anda „Eesti koorilaulu antoloogiat“ nime all

„Eesti Lauluvara“

mis sisaldab kõigi Eesti heliloojate paremaid ja lauletavamaid laule kronoloogilises järjekorras. Koguteos on kaunistatud heliloojate piltidega ja varustatud nende elulookirjeldustega ning ilmub meie paremate muusikameeste ja Eesti laulu tundjate — M. Saare C. Kreeki ja A. Kasemetsa, valikul ja toimetusel. Need nimed on paremaks tagatiseks, et MUUSIKALEHE tellijad tõesti suurevärtulise lauluvara lehega kaasas saavad, mis aasta lõpuks ilusa koguteose moodustab.

Paralleelselt lauludele noodilisades ilmub MUUSIKALEHE teksti osas **Eesti muusika ajalugu**, mis „Antoloogia“ ülevaatlikkust märksa selgitada aitab.

MUUSIKALEHELE on kaastööd lubanud järgmised heliloojad, muusikategelased ja kunstnikud: Juhan Aavik, mag. Joh. Aavik, Miina Hermann, A. Kalnin (Läti), A. Kapp, A. Kasemets, prof. Heikki Klemetti (Soome), C. Kreek, prof. Ilmari Krohn (Soome), A. Krull, R. Kull, P. Laja, H. Laksberg, A. Läte, prof. A. Lemba, Armas Maasalo (Soome), Leevi Madetoja (Soome), E. Mesiäinen, H. Meri, L. Neumann, M. Pukits, J. Paulsen, V. Peerna, P. Ramul, G. Reeder, M. Saar, J. Saar, J. Sahlit (Läti), J. Simm, A. Schmidt, Aino Tamm, prof. J. Tamm, V. Tamman, Tenno-Vironi, A. Topman, K. Tuvike, K. Türrpu, A. Vedro, mag. O. Väisanen (Soome) ja teised.

MUUSIKALEHE väljaandjaks on EESTI LAULJATE LIIT.

Vastutav toimetaja ANTON KASEMETS.

Noodilisa suurenemise tõttu poole võrra, on Lauljate Liit sunnitud ka ajakirja hinda tõstma. Seega maksab MUUSIKALEHT 1925. a. ühes noodilisaga aast. 500 mk., poolaastas — 250 mk.

NOODILISA hind eraldi tellides — 250 marka aastas, 125 mk. poolaastas.

Aasta tellimisi võetakse vastu ainult alates jaanuari- numbrist, samuti poolaasta tellimisi ainult kas 1. jaanuarist või 1. juulist.

MUUSIKALEHE üksik number ühes noodilisaga maksab 50 marka.

Toimetuse ja talituse aadress: TALLINN, Müürivahe uulits nr. 16.

Lauluseltsid, koorijuhid, lauljad, koolid, õpetajad ja kõik laulusõbrad — tellige „MUUSIKALEHTE“ ja soovitage seda ka teistele! Sellega toetate Teie Eesti laulu.

Muusikalehe toimetus.